

PSİKOPATOLOJİNİN VE KİŞİLİK BOYUTLARININ ALKOL KULLANIMINA BAĞLI SORUNLARIN ŞİDDETİ İLE İLİŞKİSİ

Personality and Psychopathology in Relation to Severity of Alcohol-Related Problems

Cüneyt Evren¹, Bilge Evren², Ercan Dalbudak³

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı alkol kullanımına bağlı sorunların şiddeti ile psikopatolojinin ve kişilik boyutlarının ilişkisini araştırmaktır.

Yöntem: Çalışmanın örneklemini Aralık 2005 ile Temmuz 2006 tarihleri arasında ardışık yatışı yapılan 176 erkek alkol bağımlısı hastalar oluşturmuştur. Hastalara Michigan Alkolizm Tarama Testi (MATT), Beck Depresyon Envanteri (BDE), Beck Anksiyete Envanteri (BAE), Belirti Tarama Listesi (SCL-90) ve Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) uygulanmıştır.

Bulgular: Alkol kullanımına bağlı sorunların şiddeti, depresyon, anksiyete ve psikopatolojinin genel şiddeti ile yüksek düzeyde doğrusal ilişki gösterdi. MKE boyutları arasında yenilik arayışı ve zarardan kaçınma ile MATT puanı doğrusal ilişki gösterirken, sebat etme, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutları ile MATT arasında negatif korelasyon saptanmıştır. BAE'den yüksek puan, MKE boyutlarından kendi kendini yönetmeden düşük ve yenilik arayışından ise yüksek puan alkol kullanımına bağlı sorunların şiddetini belirleyen değişkenler olmuşlardır.

Sonuç: Sıklıkla alkol bağımlılığı ile ilişkili bulunan mizaç boyutlarından yenilik arayışından yüksek puan ve karakter boyutlarından kendi kendini yönetmeden düşük puana sahip olma, alkol kullanımına bağlı sorunların şiddeti ile de ilişkili bulunmuştur. Bu nedenle alkol kullanımı bozukluğu olan kişiler değerlendirilmesi sırasında alkol kullanım şiddetini belirlemede faydalı olabileceğinden anksiyete belirtileri dışında yenilik arayışı ve kendi kendini yönetme de dikkate alınmalıdır.

Anahtar kelimeler: Alkol bağımlılığı, alkole bağlı sorunlar, anksiyete, karakter, depresyon, psikopatoloji, mizaç.

ABSTRACT

Objective: Aim of this study was to investigate the relationship of severity of alcohol-related problems with current psychopathology and personality dimensions.

Methods: Participants were 176 consecutively admitted male alcohol dependents between December 2005 and July 2006. Patients were investigated with the Michigan Alcoholism Screening Test (MAST), Beck Depression Inventory, Beck Anxiety Inventory (BAI), Symptom Checklist-Revised and Temperament and Character Inventory (TCI).

Results: Severity of alcohol-related problems was highly and positively correlated with depression, anxiety and global severity of psychopathology. Among dimensions of TCI, novelty seeking and harm avoidance showed positive correlations with MAST, whereas persistence, self-directedness and cooperativeness showed negative correlations with these subscales. Higher scores on BAI, lower scores on self-directedness and higher scores on novelty seeking dimensions of TCI were determinants for severity of alcohol-related problems.

Conclusions: Higher scores on temperament dimension novelty seeking and low scores on character dimension self-directedness, which are usually related with alcohol dependence, are also related with severity of alcohol-related problems. Thus, besides anxiety symptoms, novelty seeking and self-directedness should be taken into consideration during the assessment procedure of patients with alcohol use disorder, as they may be helpful in the determination of alcohol use severity.

Key words: Alcohol dependence, alcohol-related problems, anxiety, character, depression, psychopathology, temperament.

¹ Doç. Dr. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, AMATEM

² Uzm. Dr. Baltalıman Kemik Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi

³ Araş. Gör. Dr. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, AMATEM

GİRİŞ

Alkol kullanım bozukluğu kişinin yaşamında bir çok alanda sorunlara yol açabilir. Bu sorunlar; fiziksel ya da psikolojik sağlık sorunları, boşanma ve iş kaybı gibi sosyal sorunlar ve alkol etkisinde araba kullanma gibi yasal sorunlardır. Bazı etkenler alkol ile ilişkili sorunların olasılığını artırmaktadır. Örneğin, yaşlı kişiler bu tür sorunları gençlere göre daha az bildirmekte iken (1), mizaç düzensizliği ve dürtüsellik sinerjistik etkiyle alkolle ilişkili sorunları artırır (2). Ayrıca hafta içinde alınan alkol miktarı da alkolle ilişkili sorunlara sahip olma ile doğrusal orantılıdır (1). Bununla beraber Babor ve arkadaşları (3) alkolle ilişkili sorunlar yaşıyor olma riskinin her zaman alınan alkol miktarının doğrudan etkisi olmadığını ve birçok değişkenin karmaşık etkileşimini yansıttığını bildirmişlerdir. Alkolle ilişkili sorunları değerlendirmek için bazı ölçekler bulunsun da Michigan Alkolizm Tarama Testi (MATT) bu amaçla sıklıkla kullanılan ölçeklerden biridir. MATT orijinal olarak genç erişkinlerde alkolizmi saptamak amaçlı geliştirilmiştir (4). Daha yakın zamanlarda alkolizmin tanınması ve alkolle ilişkili sorunların şiddetinin ileri yaşlarda tespitinde (5) ve ölçeğin farklılaştırılmış şeklinin ergenlerde (6) yararlı şekilde kullanıldığı gösterilmiştir.

Birçok çalışma madde kötüye kullanımı olan popülasyonlarda psikiyatrik bozuklukların komorbiditesine odaklanmıştır (7). Artmış depresyon ve anksiyete bozukluğu oranları alkol bağımlılığı olan örneklemelerde ortaya konmuştur (8,9). Komorbiditenin olumsuz sonuçlarından biri alkol kullanım şiddeti ve alkolle ilişkili sorunların şiddeti üzerine olabilir. Gerçekten de komorbid psikopatolojinin madde kullanım şiddeti ile ilişkili olduğu bulunmuştur (10).

Kişilik yapısında ve gelişimindeki bireysel değişikliklerin, psikopatoloji ve alkol kötüye kullanımı üzerine güçlü etkisi vardır (11,12). Ayrıca kişilik yapısı ve madde kullanımı ve ilişkili sorunların şiddeti arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar bulunmaktadır. Kişiliğin 5 faktör modeli ve alkolle ilişkili sorunları değerlendiren bir çalışma "nörotisizm ve vicdanlılık" in ve çoğu alt boyutunun alkolle bağlantılı sorunlarla ilişkili olduğu bulunmuştur (13). Yakın zamanda yapılan başka bir çalışmada da sadece yüksek "kendini aşma" ve durumsal kaygı puanlarının esrar kullanım şiddetini belirleyen değişkenler olduğu saptanmıştır (14).

Bildiğimiz kadarı ile yurtdışında yapılmış çalışmalar olmakla beraber, alkolle ilişkili sorunları belirleyen değişkenleri araştıran bir çalışma ülkemizde yapılmamıştır. Değişik etnik gruplar arasında alkolle ilişkili sorunların farklılık gösterdiği bildirilmektedir (15). Dolayısıyla alkolle ilişkili sorunlar ve psikopatoloji ile ilişkilerinin, gelişmekte olan ve farklı din ve kültürdeki ülkemizde farklılık göstermesi beklenabilir. Her ne kadar tek bir merkeze başvuran alkol bağımlılarının değerlendirilmesi ile tüm alkol bağımlıları hakkında yorum yapılması mümkün olmasa da, Türkiye'nin tüm bölgelerinden hasta kabul eden AMATEM İstanbul'da yapılan bu çalışmanın en azından ülkenin genelinde tedaviye başvuran hastaları yansıtabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı alkol kullanımına bağlı sorunların şiddeti ile psikopatolojinin ve kişilik boyutlarının ilişkisini araştırmaktır.

Y...NTEM

Çalışma Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Alkol ve Madde Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi'nde (AMATEM) Aralık 2005 ile Temmuz 2006 yılları arasında yürütülmüştür. Çalışmanın protokolü ayrıntılı bir şekilde anlatıldıktan sonra hastaların yazılı onayları alınmıştır.

Ardışık olarak hastaneye yatırılan ve diğer madde kullanım bozukluğu öyküsü olmayan 200 alkol bağımlısı hasta çalışmaya alınmaya uygun bulunmuştur. Tüm hastalar DSM-IV'e göre alkol bağımlılığı tanı ölçütlerini doldurmaktaydı. Okuma yazma bilmeme, mental retardasyon, bilişsel yetersizlik ve komorbid psikotik bozukluk çalışmadan dışlama ölçütleriydi. Beş hasta okuma yazmaları olamaması nedeniyle, 3 hasta ise bilişsel yetersizlik nedeniyle çalışma kapsamı dışında bırakıldı. Her ne kadar çalışmaya katılmayı reddeden hasta olmasa da 16 hasta formları geri vermedikleri, formları eksik doldurdıkları ya da tedaviyi formları doldurmadan erken terk ettikleri için çalışma kapsamı dışında bırakıldı. Sonuçta toplam 176 hasta çalışmaya katılmıştır. Çalışma grubuyla görüşmeler arındırılma döneminden sonra, yaklaşık son alkol kullanımından 4 ila 6 hafta sonra yapılmıştır.

...İçekler

Tüm hastalar yarı yapılandırılmış sosyodemografik form ile değerlendirilmiştir. Alkol bağımlılığı tanısının varlığı ve alkol dışı madde kullanım bozukluğunun olmaması her hastada klinik muayene ile eğitilmiş psikiyatrist tarafından (CE) DSM-IV Eksen I Bozuklukları (SCID-I) için Yapılandırılmış Klinik Görüşme, Klinik Versiyon (16) Türkçe versiyonunun (17) kullanımı ile sağlanmıştır.

Michigan Alkolizm Tarama Testi (MATT): Bir kişinin alkol kullanım sorunlarıyla karşı karşıya kalıp kalmadığını, varsa düzeyini ölçmek için kullanılır. Birinci basamak sağlık hizmetine başvuranlara, alkol bağımlılığı ile ilgili sorunu olduğu düşünülen kişilere uygulanabilir. Hastaların doldururken kendilerine en çok uyan seçeneği işaretlemeleri istenir. Gibbs (18) tarafından geliştirilmiş olan testin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Coşkunol ve arkadaşları (19) tarafından yapılmıştır. Cronbach's alfa değeri bu çalışma için 0.74 olarak bulundu.

Beck Depresyon Envanteri: Denekte depresyon yönünden riski belirlemek ve depresif belirtilerin düzeyini ve şiddet değişimini ölçmek için kullanıldı. Beck ve arkadaşları (20) tarafından geliştirilmiş Türkiye için uyarılma, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Hisli tarafından yapılmıştır (21). Cronbach's alfa değeri bu çalışma için 0.90 olarak bulundu.

Beck Anksiyete Envanteri: Anksiyete belirtilerinin düzey ve şiddetini ölçmek için kullanıldı. Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (22). Türkçe uyarılma için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Ulusoy ve arkadaşları

tarafından yapılmıştır (23). Cronbach's alfa değeri bu çalışma için 0.94 olarak bulundu.

Belirti Tarama listesi (Symptom Check List) SCL-90-R: Belirti Tarama Listesi kendini değerlendirme türü bir psikiyatrik belirti tarama aracıdır. Ölçek psikiyatrik belirti ve yakınmaları içeren 90 maddesiyle 9 ayrı belirti boyutunda değerlendirme yapmak üzere yapılandırılmıştır. Derogatis (24) tarafından geliştirilen bu ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Dağ (25) tarafından gerçekleştirilmiştir. Genel şiddet indeksi (GŞİ) genel psikopatolojinin şiddetini verir. Cronbach's alfa değeri bu çalışma için 0.98 olarak bulundu.

Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE): Cloninger (26), kişiliğin iki temel bileşeni olan mizaç ve karakterdeki normal ve anormal varyasyonları açıklayan boyutsal psikobiyojik bir kişilik modeli geliştirmiş ve tanımlamıştır. MKE 240 maddeden oluşan "doğru" ya da "yanlış" şeklinde yanıtlanan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Mizaç boyutları: (1) zarardan kaçınma; (2) yenilik arayışı; (3) ödül bağımlılığı; (4) sebat etmedir. Karakter boyutları: (1) kendi kendine yönetme; (2) iş birliği yapma; (3) kendini aşma. MKE'nin Türkçe çevirisinin geçerlik ve güvenirliği 689 kişi üzerinde yapılan bir çalışmada bildirilmiştir (Cronbach α =0.71). Türkçe şeklinin geçerliliği ve güvenirliği Köse ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (27). Ölçekle ilgili ayrıntılı bilgi için Köse'nin (28) çalışmasına bakılabilir.

İstatistiksel İşlem

Veriler SPSS 11.5 for Windows programı ile değerlendirildi. Sosyodemografik değişkenler için frekans ve oran kullanılmıştır. MATT puanı ve diğer ölçekler arasındaki ilişkiyi saptamak için korelasyon analizi (Pearson, bivariate) uygulanmıştır. MATT puanının sabit değişken olarak alındığı stepwise linear regresyon analizi uygulanmıştır. Tüm istatistik işlemlerde anlamlılık seviyesi $p=0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 176 kişinin yaş ortalaması 43.1'dü (S.S.=8.3, aralık=23-70). Yüz birinin (%57.4) medeni durumu evli iken 55'i (%29.6) boşanmış ve 23'ü (%13.1) bekar idi. Seksen yedisi (%49.4) çalışıyor iken, 57'si (%32.4) işsiz ve 32'si (%18.2) emekli idi. Elli dördü (%30.7) ilköğretim mezunu, 33'ü ortaokul mezunu, 51'i lise mezunu 38'i ise üniversite mezunu idi.

İlk alkol kullanma yaş ortalaması 18.7 (S.S.=5.5), alkölü düzenli kullanmaya başlama yaş ortalaması ise 26.4 (S.S.=7.6) olarak bulundu. Kırk sekizinin (%27.3) hiç tedavi girişimi yok iken, 24'ünün (%13.6) daha önce kendi başına alkölü bırakma girişimi, 19'unun (%10.8) ayaktan, 85'inin (%48.3) ise yatarak tedavi yardımı alma öyküsü bulunmaktaydı. Elli yedisinin (%32.4) daha önce hiç remisyon öyküsü yokken,

70'inin (%39.8) bir kez, 49'unun (%27.9) ise iki ila dört kez remisyon öyküsü vardı.

MATT ile yaş ve eğitim süresi arasında korelasyon saptanmazken, düzenli alkol kullanılan süre ile MATT arasında hafif düzeyde doğrusal korelasyon saptandı. MATT BDE, BAE ve SCL-90'nın GŞİ ölçeği ile yüksek düzeyde ve doğrusal korelasyon göstermiştir. MKE boyutları arasında yenilik arayışı ve zarardan kaçınma MATT puanı ile doğrusal ilişki gösterirken, sebat etme, kendi kendini yönetme ve iş birliği yapma boyutları ile negatif korelasyon saptanmıştır (Tablo 1). Bağımsız değişkenler arasından sadece yüksek BAE puanı, ve kişilik boyutlarının arasından da sadece düşük kendi kendini yönetme ve yüksek yenilik arayışı puanları MATT puanının belirleyicileri olmuştur (Tablo 2).

Tablo 1: MATT Toplam Puanı ile Diğer Ölçeklerin Arasındaki Korelasyonlar

	MATT	
	r	p
Yaş (yıl)	-0.15	0.05
Eğitim süresi (yıl)	-0.14	0.06
Düzenli alkol kullanma süresi (yıl)	0.19***	0.01
Beck Depresyon Envanteri	0.30*	<0.001
Beck Anksiyete Envanteri	0.40*	<0.001
SCL-90 genel şiddet indeksi	0.44*	<0.001
Mizaç ve Karakter Envanteri		
- Yenilik arayışı	0.27*	<0.001
- Zarardan kaçınma	0.21**	0.005
- Ödül bağımlılığı	-0.04	0.61
- Sebat etme	-0.17***	0.02
- Kendi kendini yönetme	-0.37*	<0.001
- İş birliği yapma	-0.16***	0.03
- Kendini aşma	0.10	0.19

korelasyon *<0.001 düzeyinde**0.01 düzeyinde ve ***0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 2: Toplam MATT Puanı Bağımlı Değişken Olarak Alındığında Yapılan Linear Regresyon Modelinde Belirleyiciler

Model	B	Standart hata	Beta	t	p
Sabit	25.924	4.924		5.265	<0.001
Kendi kendini yönetme	-0.347	0.119	-0.211	-2.911	0.004
Beck Anksiyete Envanteri	0.219	0.046	0.327	4.737	0.000
Yenilik arayışı	0.375	0.142	0.182	2.634	0.009

Dışlanan değişkenler: Yaş, Beck Depresyon Envanteri puanı, kendi kendini yönetme ve yenilik arayışı dışındaki kişilik boyutları ve SCL-90'nın genel şiddet indeksi, $F=19.97$, $p<0.001$, Düzeltilmiş $R^2 = 0.25$

TARTIŞMA

MATT ile ölçülen alkol kullanımına bağlı sorunların şiddeti, anksiyete, depresyon ve genel psikopatolojinin şiddeti ile ilişkili bulunmuştur. Bu çalışma, yöntemi nedeniyle saptanan bu ilişkinin nedensel yönüne açıklık getirmemektedir. Psikopatoloji şiddetinin yüksek olması, alkolle ilişkili sorunlara olumsuz katkıda bulunuyor olabilir. Ya da alkolle ilişkili sosyal, psikolojik ve fiziksel sorunlar, alkol kullanılan ya da yoksunluk dönemlerindeki dışarıda, anksiyete ve depresyon gibi psikopatolojinin gelişmesine katkıda bulunuyor olabilir (29).

Her ne kadar korelasyonlara baktığımızda alkolle bağlantılı sorunlar ve mizaç ve karakter boyutları arasında çeşitli ilişkiler saptanmış olsa da, yüksek anksiyete puanı dışında anksiyete alkolle bağlantılı sorunları belirleyen düşük kendi kendini yönetme ve yüksek yenilik arayışı olmuştur. Basiaux ve arkadaşları (30) alkol bağımlılarının psikiyatrik olmayan kontrol grubuna göre yüksek yenilik arayışı ve düşük kendi kendini yönetme özelliği gösterdiklerini bildirmişlerdir. Yüksek yenilik arayışı gösteren bireyler hızlı mizaçlı, kolayca heyecanlanan, araştırmacı, meraklı, coşkulu, kolayca sıkılan, dürtüsel ve düzensiz olma eğilimindedir (28). Araştırmalar yenilik arayışının madde kötüye kullanmaya yatkınlık etkeni olduğunu göstermektedir (31,32). Yüksek yenilik arayışı erken başlangıçlı alkol kötüye kullanımını, suça eğilimi belirler ve antisosyal davranışlar gösteren alkol bağımlılarını diğerlerinden ayırır (33). Ayrıca son çalışmalarda yüksek yenilik arayışı puanları madde kullanımı şiddeti (34) ve aşırma (35) ile ilişkili bulunmuştur.

Kişilik bozukluklarının tümü, küme ya da kategori gözetilmeksizin düşük kendi kendini yönetme ile ayırt edilebilir (26,36). Kendi kendini yönetme skoru düşük olan kişiler zayıf, olgunlaşmamış, kırılğan, suçlayıcı, etkisiz, sorumsuz, güvensiz ve kendilerine saygıları az olan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Gutierrez ve arkadaşları (37) karakter boyutlarından biri olan kendi kendini yönetmenin madde kötüye kullananlarda tüm kişilik bozukluklarının varlığı ve şiddeti ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Bu tip kişiler doktorlar tarafından sıklıkla olgunlaşmamış ve kişilik bozukluğu olan kişiler olarak tanımlanmaktadır (26,38). Çalışmamızda kişilik bozuklukları, özellikle de alkol bağımlılarında sık rastlanılan antisosyal kişilik bozukluğu, alkole bağlı sorunları şiddetli olanlarda iyi temsil edilmiş olabilir. Bununla beraber, karakter boyutları temel olarak çevreden etkilenir ve dolayısı ile zaman içinde değişkenlik gösterebilir (30). Bununla uyumlu olarak, Berglund ve arkadaşları (39) uzun süreli aşırı alkol kullanımının erkek tip I alkol bağımlılarında kişilik özellikleri üzerinde etkisi olabileceğini ve dolayısı ile bu kişilik özelliklerinin alkolizme öncül olmaktan ziyade onun sonucu olabileceğini bildirmişlerdir.

Çalışmamızın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak yaş dışında sosyodemografik değişkenler regresyon analizine katılamamış olduğundan bu durum sonuçları etkileyebilir. Alkol bağımlılığı olan bireylerde diğer psikiyatrik bozuklukların komorbiditesi yüksek

oranlarda saptandığından, çalışmanın ikinci sınırlılığı bu tanılarının değerlendirilmemiş olmasıdır. Ancak sadece tanı ölçütlerinin karşılanması ile sağlanan sınırlı bakış açısıyla kıyaslandığında, psikiyatrik belirti ve psikolojik anormalliğin devamlı ölçümlerinin kullanılmasının alkol bağımlılığı ile birlikte bulunan psikiyatrik durumlar için çok daha uygun bilgi sağladığı bildirilmektedir (40). Üçüncü olarak çalışmada kullanılan tüm ölçekler kendi kendini değerlendirme şeklindedir. Bu nedenle her ne kadar çalışma arındırılma döneminden sonra yapılmış olsa da, yeni hastalar kendi kendilerini uygun değerlendirmelerini etkileyebilecek bilişsel sorunlar yaşıyor olabilirler. Diğer sınırlılık tüm hastaların erkek olması ve sadece tedavi arayışında olan kişilerin değerlendirilmiş olmasıdır. Bu yüzden bulguların kadın hastalar ve tedavi arayışında olmayanlara yaygınlaştırılması mümkün değildir.

Alkole bağlı sorunların değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan ölçeklerden biri olan MATT ayrıca genel psikopatoloji ve kişilik ile ilgili bilgi de sağlıyor görünmektedir. Sıklıkla alkol bağımlılığı ile ilişkilendirilen mizaç boyutu yenilik arayışında yüksek puanlar ve karakter boyutu kendi kendini yönetmede düşük puanlar (30) alkole bağlı sorunların şiddeti ile de ilişkilil bulunmuştur. Bununla alkol kullanım bozukluğu olan kişilerin değerlendirilmesi sırasında alkol kullanım şiddetini belirlemede faydalı olabileceğinden anksiyete belirtileri dışında ayrıca yenilik arayışı ve kendi kendini yönetmenin de dikkate alınması gerekmektedir. Bu dikkate alma, bireyin ihtiyaçlarına göre belirlenecek tedavinin şekillenmesine katkıda bulunabilir.

KAYNAKLAR

- 1- Caetano R, Clark CL. Trends in alcohol-related problems among whites, blacks, and Hispanics: 1984-1995. *Alcohol Clin Exp Res* 1998; 22: 534-538.
- 2- Simons JS, Carey KB, Gaher RM. Liability and impulsivity synergistically increase risk for alcohol-related problems. *Am J Drug Alcohol Abuse* 2004; 30: 685-694.
- 3- Babor TF, Kranzler HR, Lauerma R J. Social drinking as a health and psychosocial risk factor: Anstie's limit revisited. Galanter M (Editor). *Recent Developments in Alcoholism*. New York: Plenum Press, 1987: 373-402.
- 4- Selzer ML: The Michigan Alcoholism Screening Test (MAST): the quest for a new diagnostic instrument. *Am J Psychiatry* 1971; 127:1653-1658
- 5- Hirata ES, Almeida OP, Funari RR, Klein EL. Validity of the Michigan Alcoholism Screening Test (MAST) for the detection of alcohol-related problems among male geriatric outpatients. *Am J Geriatr Psychiatry* 2001; 9: 30-34.
- 6- Snow M, Thurber S, Hodgson JM. An adolescent version of the Michigan Alcoholism Screening Test. *Adolescence* 2002; 37: 835-840.
- 7- Blow FC, Cook CL, Booth BM, ve ark. Agerelated Psychiatric Comorbidities and Level of Functioning in Alcoholic Veterans Seeking Outpatient Treatment. *Hosp Community Psychiatry* 1992; 43, 990-995.

- 8- Penick EC, Powell BJ, Nickel EJ, ve ark. Co-Morbidity of Lifetime Psychiatric Disorder among Male Alcoholic Patients. *Alcohol Clin Exp Res* 1994; 18: 1289-1293.
- 9- Walker RD, Howard MO, Lambert MD, Suchinsky R. Psychiatric and Medical Comorbidities of Veterans with Substance Use Disorders. *Hosp Community Psychiatry* 1994; 45: 232-237.
- 10- Carroll KM, Power ME, Bryant K, Rounsaville BJ. One-year follow-up status of treatment-seeking cocaine abusers. *Psychopathology and dependence severity as predictors of outcome. J Nerv Ment Dis* 1993;181: 71-79.
- 11- Cloninger CR, Svrakic DM. Integrative psychobiological approach to psychiatric assessment and treatment. *Psychiatry* 1997; 60: 120-141.
- 12- Ball SA, Tennen H, Poling JC, ve ark. Personality, temperament, and character dimensions and the DSM-IV personality disorders in substance abusers. *J Abnorm Psychol* 1997; 106: 545-53.
- 13- Ruiz MA, Pincus AL, Dickinson KA. NEO PI-R predictors of alcohol use and alcohol-related problems. *J Pers Assess* 2003; 81: 226-236.
- 14- Spalletta, G. Bria, P. Caltagirone, C. Differences in Temperament, Character and Psychopathology among Subjects with Different Patterns of Cannabis Use. *Psychopathology* 2007; 40: 29-34.
- 15- Caetano R, Clark CL, Tam T. Alcohol consumption among racial/ethnic minorities: theory and research. *Alcohol Health Res World* 1998; 22: 233-241.
- 16- First MB, Spitzer RL, Gibbon M, Williams JBW. Structured Clinical Interview for DSM-IV Axis I Disorders (SCID-I), Clinical Version. Washington D.C. and London: American Psychiatric Press, Inc, 1997.
- 17- Çorapçıoğlu A, Aydemir Ö, Yıldız M, ve ark. DSM-IV Eksen I Bozuklukları (SCID-I) için Yapılandırılmış Klinik Görüşme, Klinik Versiyon. Ankara. Hekimler Yayın Birliği, 1999.
- 18- Gibbs LE. Validity and reliability of the Michigan Alcoholism Screening Test: A review. *Drug Alcohol Depend* 1985; 12: 279-285.
- 19- Coskunol H, Bağdiken I, Sorias S, Saygılı R. Michigan Alkolizm Tarama Testinin Geçerliliği. *Ege Tıp Dergisi* 1995; 34: 15-18.
- 20- Beck AT, Ward CH, Mendelson M, ve ark. An inventory for measuring depression. *Arch Gen Psychiatry* 1961; 4: 561-571.
- 21- Hisli N: Reability and validity of Beck Depression Inventory among university students. *Türk Psikoloji Dergisi* 1989; 7: 3-13.
- 22- Beck AT, Epstein N, Brown G, Steer RA. An inventory for measuring clinical anxiety: psychometric properties. *J Consult Clin Psychol* 1988; 56: 893-897.
- 23- Ulusoy M, Erkmen H, Sahin N. Turkish version of the Beck Anxiety Inventory: Psychometric properties; *Journal of Cognitive Psychotherapy; An international quarterly* 1998; 12: 163-172.
- 24- Derogatis LR, SCL-90: Administration, Scoring and Procedure Manual-II for the revised version, Towson, MD: Clinical Psychometric Research, 1983.
- 25- Dag I, Belirti tarama listesi (SCL-90-R) nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği. *Türk Psikiyatri Dergisi* 1991; 2: 5-12.
- 26- Cloninger CR, Svrakic DM, Przybeck TR. A psychobiological model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry* 1993; 50: 975-990.
- 27- Köse S, Sayar K, Kalelioğlu U, ve ark. Mizaç ve karakter envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, güvenilirliği ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2004;14:107-131.
- 28- Köse S. A psychobiological model of temperament and character: TCI. *Yeni Sempozyum* 2003;41:86-97.
- 29- Trevisan LA, Boutros N, Petrakis IL, Krystal JH. Complications of alcohol withdrawal: pathophysiological insights. *Alcohol Health Res World* 1998; 22: 61-66.
- 30- Basiaux P, le Bon O, Dramaix M, ve ark. Temperament and Character Inventory (TCI) personality profile and sub-typing in alcoholic patients: a controlled study. *Alcohol Alcohol* 2001; 36: 584- 7.
- 31- Hosak L, Preiss M, Halir M, ve ark. Temperament and character inventory (TCI) personality profile in metamphetamine abusers: a controlled study. *Eur Psychiatry* 2004; 19: 193-195.
- 32- Gabel S, Stallings MC, Schmitz S, ve ark. Personality dimensions and substance misuse: relationships in adolescents, mothers and fathers. *Am J Addict* 1999; 8: 101-113.
- 33- Howard MO, Kivlahan D, Walker RD. Cloninger's tridimensional theory of personality and psychopathology: applications to substance use disorders. *J Stud Alcohol* 1997; 58: 48-66.
- 34- Ball SA, Kranzler HR, Tennen H, ve ark. Personality disorder and dimension differences between type A and type B substance abusers. *J Personal Disord* 1998; 12: 1-12.
- 35- Zilberman ML, Tavares H, el-Guabaly N. Relationship between craving and personality in treatment-seeking women with substance-related disorders. *BMC Psychiatry* 2003; 3: 1.
- 36- Svrakic DM, Whitehead C, Przybeck TR, Cloninger CR. Differential diagnosis of personality disorders by the seven-factor model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry* 1993; 50: 991-999.
- 37- Gutierrez F, Sangorrin J, Martin-Santos R, ve ark. Measuring the core features of personality disorders in substance abusers using the Temperament and Character Inventory (TCI). *J Personal Disord* 2002; 16: 344-359.
- 38- De la Rie SM, Duijsens IJ, Cloninger CR. Temperament, character, and personality disorders. *J Personal Disord* 1998; 12: 362-372.
- 39- Berglund K, Fahlke C, Berggren U, ve ark. Personality profile in type I alcoholism: long duration of alcohol intake and low serotonergic activity are predictive factors of anxiety proneness. *J Neural Transm* 2006; 113: 1287-1298.
- 40- Fein G, Di Sclafani V, Finn P, Scheiner DL. Sub-diagnostic psychiatric comorbidity in alcoholics. *Drug Alcohol Depend* 2007; 87: 139-145.